

Uplynulo 40 let od setkání Maxe van der Stoela s Janem Patočkou Novináři železná opona navzdory

„Jsem mluvčí Charty, ale mluvit jsem dosud mohl jen málo,“ zní ze čtyřicet let staré magnetofonové nahrávky, kterou v minulých dnech přivezl do Prahy novinář Dick Verkijk, slova profesora Jana Patočky. Tak začíná šest a půl minutový záznam v němčině ze setkání 1. března 1977 s tehdejšími nizozemským ministrem zahraničí Maxem van der Stoelem, jemuž 40 let poté, na den přesně, byl v Praze odhalen památník.

• **Ludá Razimová**

Jestliže několik hodin před tím vůbec nebylo jasné, zda se Van der Stoel s někým z Charty 77 setká, Verkijk ho sice přesvědčil a našel „okénko“ v jeho oficiálním programu a rozjel se za jedním z mluvčích Jiřím Hájkem, protože ti dva – Van der Stoel a Hájek – se znali už od doby těsně po válce, kdy oba byli členy IUSY (Mezinárodní unie sociálnědemokratické mládeže), avšak Státní bezpečnost Verkijka lustrovala a nechtěla ho k němu pustit.

Nakonec se mu podařilo s ním mluvit, i natočit rozhovor, ale bývalý ministr zahraničí (z roku 1968) prof. Dr. Jiří Hájek nesměl ven. Tedy ani opustit svůj byt. Při odchodu z Hájkova domu Verkijka sebrala StB a odvezla do Bartolomějské, kde mu kladla otázky typu: „Co jste dělal u nepřítelů lidu Hájka?“ a požadovala vydání kazety s nahrávkou. Tu se mu podařilo zachránit a po hodinovém výslechu ještě stihnout večerní tiskovou konferenci ministra. Na druhý den se Verkijk vydal za Patočkou. Univerzitní profesor, který zatím trávil čas hlavně bádáním ve filozofických textech, ani na minutu nezaváhal a ihned odjel s Verkijkem rovnou do hotelu InterContinental, kde byl nizozemský ministr zahraničí, i jeho doprovod, při oficiální návštěvě Československa ubytován.

Mluvčí Charty 77 mluví s politikem ze Západu

Nadešla chvíle, kdy mohl Jan Patočka jménem Charty 77 promluvit k prvnímu významnému západnímu politikovi. Upozornit jej na masivní zejména – dnes by se řeklo – mediální kampaň vedenou proti Chartě, na metody používané proti jejím signatářům, jako by to byla nějaká zločinecká organizace, na její odsuzování, ačkoliv v žádném sdělovacím prostředku v Československu nebyl její text zveřejněn, a tudíž ti, co ji na povel odsuzovali, vůbec neznali její obsah. Naopak za fakt, že Prohlášení Charty 77 bylo vysláno za železnou oponu a předáno západnímu tisku, takže je publikoval francouzský list *Le Monde*, německé noviny *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a britské *Timesy*, i za to, že je tady někdo někomu dal přečíst, byli lidé perzekvováni. Podstatu smyslu Charty 77 shrnul ve větě: „Jde nám o to, aby byla dodržována platná ústava a platné československé zákony. Nic víc.“

Nizozemský ministr reagoval: „Zaprvé: pochopitelně není právem žádné vlády plést se do záležitostí jiného státu. Na druhé straně nizozemská vláda trvá na tom, aby ustanovení Závěrečného aktu helsinské konference byla dodržována, a to ve všech i dílčích aspektech.“

Foto Vincent Mentzel

Setkání 1. března 1977 v hotelu InterContinental v Praze.

Vpravo nizozemský ministr zahraničí Max van der Stoel, uprostřed mluvčí Charty 77 profesor Jan Patočka, vlevo od něj s mikrofonem novinář Dick Verkijk.

Patočka mu poděkoval za „tato pro nás důležitá, ale především morálně posilující slova.“ A uvedl: „Snažíme se jen o legální uplatňování toho, co bylo podepsáno a zveřejněno.“ (rozuměj: Vedení československého státu nikdy v praxi nepřistupovalo k dodržování občanských a lidských práv tak, jak jej k tomu zavázal prezident Gustáv Husák svým podpisem pod mezinárodními pakty na Helsinské konferenci v roce 1975, které byly v říjnu 1976 zveřejněny ve Sbírce zákonů, pozn. red.)

Přijetím Patočky – dokonce na stejném místě, kde při svém příjezdu přijal tehdejšího ministra zahraničí ČSSR Bohuslava Chňouпка – dal Van der Stoel najevo, že bere Chartu 77 vážně. Tím jako průkopník založil tradici, kdy se ani jiní západní politici postupně nebáli s disidenty v různých zemích stýkat.

Není tisk jako tisk

Navíc zatímco v poledne proběhlo toto, jak se později ukázalo, historické setkání, navečer, jak mi prozradil na základě svého archivního bádání historik Petr Blažek, dávali v hotelu InterContinental rozhovory dalším západním novinářům společně s Janem Patočkou další známé tváře Charty 77 – František Kriegel (který jako jediný člen v srpnu 1968 unesené československé delegace odmítl podepsat tzv. Moskevský proto-

kol, a na podzim pak jako jeden ze čtyř poslanců hlasoval proti smlouvě o pobytu sovětských vojsk v ČSSR) a Zdeněk Mlynář (jehož nejznámější dílo *Mráz* přichází z Kremlu z roku 1978 se v roce 1980 stalo námětem k britskému filmu *Invaze*).

Před tím se ovšem málem stalo, že by Dick Verkijk nemohl přijet do Prahy jako jeden z novinářů doprovázejících ministra Van der Stoela na oficiální návštěvě, protože v roce 1970 byl z Československa vyhoštěn. Podle historika Petra Blažka: „V Národním archivu existuje dokumentace o vyjednávání jeho účasti. Komunistický režim nutně potřeboval, aby někdo, nějaký významný politik, ze Západu do Československa přijel, a prolomila se tak diplomatická izolace pražského režimu. USA totiž na konci ledna 1977 vydaly nótu, kde bylo Československo poprvé označeno za stát, který nedodržuje lidská práva a občanské svobody zaručené úmluvami z Helsinské konference. Podobně se vyjádřili také představitelé Velké Británie, Francie či Kanady. Holanďané se rozhodli, že nebudou cestu rušit, ale jako podmínku si dali, že žádné téma nebude tabu a že Dick Verkijk bude členem oficiální delegace.“

Rudé právo z 2. března 1977 pod titulkem „Čs.-nizozemské rozhovory“ přináší na straně 1 a 2 obšírnou zprávu ČTK o jednáních v Čer-

nínském paláci mezi ministrem zahraničí Nizozemského království Maxem van der Stoelem a jeho československým protějškem Bohuslavem Chňoupkem. Ještě 3. března se zpráva „Nizozemský host odcestoval“ a „Společná tisková zpráva“ na straně 2 nese v oficiálním duchu.

Ale 5. března 1977 už komentář Rudého práva „Vměšování, jež nemá obdoby“ přes tři sloupce strany 7 používá jiný slovník: „Pro slušné lidi je nepochopitelné, že si člen nizozemské vlády během svého oficiálního pobytu dává schůzku s protistátním živlem, s člověkem, který je signatářem a mluvčím rozvratného pamfletu charta 77, s kontrarevolucionářem, který se aktivně podílel na protisocialistických činech let 1968–69... Je to jeden z hrstky samozvanců a politických dobrodruhů, jež nikoho nereprezentuje... a jedná v rozporu s našimi zákony... Schůzka Van der Stoela s Patočkou uráží čs. lid, který v desetitisících rezolucí řekl své kategorické ne autorům a signatářům pomlouvajícího protisocialistického pamfletu.“

Autor komentáře neopomněl připomenout: „Ministra doprovázela početná skupina novinářů. Umožnili jsme vstup do Československa i těm, o nichž jsme věděli, že o nás píše pomluvy. Šlo jim jen o vyhledávání neobjektivních, lživých informací... Nehorázná provokace nizozemských žurnalistů vyvolává právem otázku: jaká je jejich novinářská etika a svědomí?“

Holandský novinář vyhoštěn

O Dicku Verkijkovi psalo Rudé právo už sedm let před tím 20. 8. 1970 pod titulkem „Holandský novinář vyhoštěn“ a 21. 8. 1970 komentář přes čtyři sloupce na straně 3 „Žurnalista, nebo špión?“ uvádí: „Rozhlasový redaktor společnosti NOS Hilversum vešel ve styk s řadou osob, které se v negativním smyslu angažovaly v protistranické a protisovětské činnosti v období od roku 1968 do současné doby. Uskutečnil s nimi řadu rozhovorů. Je prokázáno, že materiály z těchto rozhovorů se ocitly v Holandsku bez vědomí československých úřadů a tam jich široce využíval rozhlas i televize.“ – „Při své konspirativní žurnalistické nebo přesněji řečeno

„DO PŘÍRODY UŽ VYCHÁZÍME MÁLOKDY. MÁME JI DOMA NA INTERNETU.“

špionážní činnosti... se tak dopustil činů, které jsou v přímém rozporu s našimi zákony... Jeho nedovolená činnost byla zcela průkazně zjištěna, a proto byl s okamžitou platností z území ČSSR vyhoštěn.“ Na totéž téma o něm Československá televize 8. února 1971 odvysílala 45minutový propagandistický pořad pod názvem „Na krycí adrese“.

O co tehdy šlo? Podle historika Petra Blažka z Ústavu pro studium totalitních režimů to byla msta za Verkijkovu podporu československých disidentů: „Dick Verkijk při práci na reportážích kontaktoval mnoho konkrétních lidí, kteří byli považováni za oponenty režimu. V dochovaném svazku je o tom dostatek zpráv. Vadilo jim, že se tentokrát zajímal také o aktuální proces s pracovníkem holandského velvyslanectví Hubertem Steinem a Milenou Kubiasovou, zaměstnanou na francouzské ambasádě. Ze společenských setkání byl tehdy vykonstruován velký odstrašující špionážní případ, a v roce 1971 byli spolu s dalšími zatčenými

odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody v trvání 12 a 10 let.“

Své životní zkušenosti s mnoha příběhy Dick Verkijk shrnul ve své knize Od pancéřové pěsti k pancéřové vestě s podtitulem Šedesát let (ne)žurnalistických vzpomínek. Lidové noviny o ní 28. 6. 2003 napsaly: „Jde o zcela unikátní svědectví novináře, který se celou svou profesionální kariéru zabýval děním v sovětském bloku. (...) Verkijkovo vyzrálé bilancování začíná však již dětstvím v okupovaném Nizozemsku a končí válkou v Jugoslávii, kde na stará kolena působil jako válečný reportér. Právě zkušenost s okupací vlasti a jeho mladistvé angažmá v odboji mu umožnily pochopit politickou situaci v zemích okupovaných Sověty. Ve svých vzpomínkách s odstupem reflektuje mnohé události, které ovlivnily evropské dějiny a jichž byl nezdědkou přímým účastníkem. Zajímavé pro naše čtenáře jsou nepochybně pasáže věnované jeho několika pobytům v bývalém Československu.“

Z předmluvy ke knize Od pancéřové pěsti k pancéřové vestě

Novináři, kteří se během studené války mezi demokratickými státy na Západě a východním blokem snažili dělat svou práci i v komunistických zemích, měli těžkou pozici. Ale pokračovali v ní navzdory velkým překážkám, jež jim úřady kladly do cesty. Nepřizdobené reportáže o represivních praktikách ve východní a střední Evropě znamenaly nebezpečí vyhoštění nebo dokonce uvěznění.

Dick Verkijk je novinář, který se nenechal zastrašit. Neobvyklou kombinací odvahy a vynalézavosti se mu dařilo stále a znovu nasbírat zásadní informace o vývoji v komunistických režimech. Kromě toho má velice dobrý politický přehled a pochopil dříve než mnozí jiní význam Charty 77 jako nástroje pro přípravu obnovení demokracie.

Nad studenou válkou zvítězila demokracie. V této válce stál Dick Verkijk vždy v první linii – jeho kniha o tom podává zprávu. To, co o svých zkušenostech vypovídá, ale obsahuje také implicitní varování. Jen tehdy se můžeme vystříhat návratu k hrůzám diktatury, když budeme stále dbát o to, aby naše demokratické instituce byly zdravé a funkční.

Max van der Stoel, vysoký komisař pro národnosti menšiny Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (1993–2001) a nizozemský ministr zahraničí v letech 1973–1977 a 1981–1982

Rozhovor s nizozemským novinářem, který se nenechal zastrašit Vzkaz Dicka Verkijka

„V normální zemi můžete dělat interview, s kým chcete,“ říká. Občanské svobody a lidská práva byly vždycky stěžejním tématem jeho žurnalistické práce. I v bývalém Československu. Jeho mnohaleté novinářské zkušenosti mají co říct i k dnešku. Nyní opět přijel do Prahy a tak jsme se jej ptali.

● Luďa Razimová

Co Vás vedlo k tomu, že jste se rozhodl zprostředkovat setkání nizozemského ministra zahraničí Maxe van der Stoela s mluvčím Charty 77 profesorem Janem Patočkou? Víte, že Václav Havel byl ve vězení a Jiří Hájek měl pod trvalým dohledem StB domácí vězení, takže volba padla na třetího z trojice prvních mluvčích Charty. Jde mi ale o Vaši motivaci.

Věděl jsem, že to bude mít nesmírně pozitivní efekt, když se ministr demokratické země setká s mluvčím Charty 77, protože to bude znamenat její uznání, bude to znamenat, že v očích ministra se jedná o legitimní hnutí. Zpráva o Van der Stoelově akci se rázem rozkřikla mezi východoevropskými disidenty. Krátce po této schůzce jsem byl v Rumunsku, kde jsem hovořil s „disidentským“ spisovatelem Paulem Gomou. „Tohle je ten pravý způsob, jakým západní veřejní činitelé mají zacházet s lidmi a hnutími, která se zasazují o lidská práva v komunistických zemích,“ řekl mi.

Co bylo důvodem k tomu, že jste jako žurnalista o událostech (především těch v Československu) jen nereferoval, ale že jste se stal jejich součástí, někdy i jejich strůjcem?

To, že jsem se sám stal součástí určitých událostí, nemělo žádný zvláštní důvod. V demokratických zemích může člověk prostě navštívit každého, koho chce, a dělat s ním rozhovor, ať už ten dotyčný s vládou souhlasí, nebo ne. V diktátorských režimech, jako byly ty komunistické, máte volnost jenom potud, pokud mluvíte s lidmi, co s vládou souhlasí. Jestliže mluvíte s lidmi, kteří chtějí vynést na světlo, že s vládou nesouhlasí, a chtějí vysvětlit proč, po-

važuje to tato vláda za nelegální čin, a když vás při tomto takzvaně nelegálním činu přistihnou, jste najednou součástí „události“. To, co je v normální zemi běžné, se v diktátorské zemi najednou stává „událostí“. Ačkoli jsem věděl, že svou činností mohu způsobit „události“, byli to zástupci vlády ve formě agentů Státní bezpečnosti, kteří ty „události“ vytvářeli. „Důvod“ je tedy na straně tehdejších orgánů, nikoli na straně žurnalisty.

Jaký byl Váš vztah k Československu?

Komunistický režim v Československu mi připadal obzvláště tragický, protože to byla jediná země východoevropského bloku, která byla v letech 1918 až 1948 demokratickým státem (vyjma období německé okupace pochopitelně). Všechny ostatní země poznaly pouze více méně autokratické režimy.

Při jakých příležitostech jste zde pobýval a pracoval jako novinář? O čem jste od nás publikoval?

Něco musím předeslat: V roce 1958 jsem byl v Sovětském svazu. Mé reportáže odtamtud mě prostřednictvím KGB dostaly na černou listinu všech komunistických zemí. Jediný, kdo se toho nedržel, bylo Polsko.

Kdy a proč jsem byl v Praze? Např. v roce 1963 jsem z neznámých důvodů získal vízum na natočení několika televizních reportáží ve spolupráci s Československou televizí (Telexport), a byly to vůbec první nizozemské televizní reportáže z Československa, a tím i z celého tzv. východního bloku.

V březnu 1968 jsem měl téma pražské jaro;

Foto archiv Dicka Verkijka

Dick Verkijk jako válečný reportér v bývalé Jugoslávii

v srpnu, září, říjnu a listopadu o sovětské invazi do Československa; následující rok jsem tu byl několikrát, mj. zrovna, když se Husák dostal do čela KSČ, a rok po invazi. V srpnu 1970 jsem natáčel rozhovory se zajímavými lidmi na téma, jaká je situace dva roky po invazi. Ale to už byla tzv. normalizace v plném proudu. Byl jsem zatčen a týden držěn estébáky v Bartolomějské a potom vyhoštěn.

V roce 1977 jsem byl v tiskovém doprovodu při státní návštěvě ministra Maxe van der Stoela; v roce 1981 jsem už po několikáté díky „chybě“ československého konzulátu v Polsku získal průjezdní vízum, a tak jsem mohl uskutečnit rozhovor s filozofem Ladislavem Hejdánkem a nynějším biskupem Václavem Malým (u Hejdánka doma), oba byli zbaveni možnosti výkonu svého povolání, oba pracovali jako topiči, oba byli věznění, v průběhu času oba byli mluvčími Charty 77.

A co rok 1989?

V listopadu jsem reportoval z demonstrací. Byl jsem také na večerní tiskové konferenci Občanského fóra v Laterně magice, kde někdo (hudební kritik Jiří Černý, pozn. red.) něco pošeptal Václavu Havlovi do ucha a pak nahlas oznámil: „Právě jsme dostali zprávu ČTK, že všichni členové předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ dávají své funkce k dispozici.“ Všichni začali jásat, protože pochopili, že to je definitivní konec komunistického režimu v ČSSR.

V lednu 1990 jsem tu točil dokument Vzpo-

Dick Verkijk (* 1929)

Po prvních novinářských válečných zkušenostech (v letech 1944–1945 vydával s kamarádem ilegální noviny Čestný Haarleman) studoval politickou a sociální vědu a žurnalistiku v Amsterdamu. Od roku 1948 pracoval pro nizozemský deník Het Vrije Volk, posléze pro týdeník Vrij Nederland. Jako novinář na volné noze spolupracoval s Regionálním denním tiskem a televizí VARA, točil televizní reportáže a dokumenty pro televizi a rozhlas VPRO a od roku 1970 až po své penzionování v roce 1994 působil ve službách státní televize a rozhlasu NOS jako autor, režisér a producent rozhlasových reportáží a dokumentů. Od roku 1958 se ve své práci specializoval na Sovětský svaz, východní a střední Evropu, v letech 1984 až 1994 byl korespondentem rádia a televize NOS v Bělehradě. V reportážích a dokumentech se věnoval i období 2. světové války. Je autorem několika knih (Operace Barbarossa nebo Radio Hilversum 1940–1985 či Od pancéřové pěsti k pancéřové vestě, která vyšla v nakladatelství Doplněk také v češtině). Během novinářského působení byl vyhoštěn ze tří zemí: z Československa (1970), z Kuby (1979) a z Jugoslávie (1994). Od roku 1970 do roku 1985 měl zákaz vstupu do všech komunistických zemí (kromě Rumunska), několikrát jej ale porušil. Jako novinář působil mj. ve Švédsku, Anglii, USA, Francii, Německu, Rakousku, Československu, Maďarsku, Španělsku, Polsku, Rumunsku, Bulharsku, SSSR, Jugoslávii, na Kubě, v Nikaragui. V současné době žije střídavě v USA a v Nizozemsku.

mínka na Jana Palacha a k tomu jsem využil i nabídky na koupi kopie magnetofonové nahrávky s hlasem umírajícího Jana Palacha od někdejšího kameramana Československé televize Vladimíra Tůmy.

Co z toho nejvíce rozlítlo komunistický režim?

Režim zuřil, protože jsem se zcela stavěl za lidi a hnutí, která se zasazovala o svobodu a lidská práva; měl jsem velmi dobré vztahy s těmito lidmi a hnutími, díky čemuž jsem mohl na světlo vynést informace, jimiž mí kolegové nedisponovali; měl jsem příležitost, navzdory všem zákazům, nejen vstoupit do země, ale také kontaktovat všechny ty „disidenty“. Musím ale říct, že mi dělalo nesmírnou radost, když se mi podařilo StB vodit za nos.

Mohl byste odhadnout, kolik času za ta léta jste v souhrnu u nás asi strávil a kolik reportáží či jiných novinářských výstupů to představovalo? Na které z nich nikdy nezapomenete?

Sečtu-li počet dnů mého pobytu, celkově jsem zde strávil nějakých devět měsíců. V letech 1963 až 1971 jsem tu udělal celkem 83 televizních reportáží a dokumentů. Počet rozhlaso-

vých reportáží a dokumentů v letech 1971 až 1996 (kdy jsem odešel do definitivního důchodu) jde do stovek. Nezapomenutelné pro mě zůstanou televizní dokument „Československo normalizované“ z doby po sovětské invazi v roce 1968 a setkání s Patočkou.

Nyní jste do Prahy přivezl unikátní zvukový záznam – Vaši nahrávku ze setkání Van der Stoel-Patočka, co jste s ní tehdy udělal?

Moje nahrávka byla použita ve vysílání o této události.

Vzpomněl byste si, které redakce a z jakých zemí byly tehdy setkání přítomny?

Přímého setkání se účastnili pouze nizozemští kolegové, bylo nás celkem 17. Na otázku: Kteří žurnalisté a z jakých médií byli přítomni, odpovídá seznam StB, jak je uložen v Archivu bezpečnostních složek.

S jakými pocity dnes přihlížíte odhalení památníku Maxe van der Stoela v Praze?

Je to uzavření našťástí již historické události, která takto zůstane navždy zvěčněna. Je to memento, které by si i nové generace neměly nikdy přestávat uvědomovat.

Kdybyste měl dnešním mladým lidem v České republice vysvětlit, jaký význam má Van der Stoel, jeho čin a jeho odkaz právě pro ně, co byste jim řekl?

Setkání Van der Stoela s Patočkou dalo Chartě 77 oficiální legitimitu. Tehdy mělo obrovský účinek na opoziční hnutí nejen v Československu, ale v dosud nepoznané míře i v ostatních komunistických zemích. Bez takových lidí jako Patočka a Van der Stoel, bez takových činů, které nakonec vedly ke svobodě ve vaší zemi, by nejspíš dnešní mladí lidé v České republice neměli šanci číst, psát, říkat a studovat, co chtějí, cestovat a všechno to, co považují za samozřejmé. Svoboda a demokracie, jejichž významnou součástí je obrana lidských práv, nebyly a stále nejsou zadarmo.

Měl byste nějaký vzkaz vyplývající z Vašich mnohaletých a pestrých žurnalistických zkušeností také pro současné české novináře?

Oběma – mladým lidem i všem současným českým novinářům – bych vzkázal: Vždy bojujte za lidská práva, proti jakékoli formě diktatury!

Rozhovor v nizozemštině přeložila Veronika ter Hamsel Havlíková

Kreslíř Mediažurnálu Vladimír Renčín

Vladimír Renčín se v závěru minulého roku dožil 75 let, žel nikoliv jako aktivní tvůrce. Před několika lety ho přepadla vážná nemoc a od loňska ho upoutala až na lůžko.

● Jiří Hruboň, Ivan Hanousek

Byl jedním z kreslířů, kteří vzali útokem český kreslený humor v 60. letech a s Vladimírem Jiránkem (lidé si je do dnes často pletou) patřil k těm autorům vtipů, které zasáhlo potlačení pražského jara a následná normalizace nejcitelněji.

Ve fázi vrcholného rozletu Renčín samozřejmě nepatřil k agilním karikaturistům typu Haďáka, který na okupaci dopltil nejvíc a skončil nejhůř. Přesto se v 70. letech dlouho a těžce dostával zpět – až vystoupil na samý olymp v obecné popularitě, když se na Renčínovu autogramiádu nového alba vtipů v knihkupectví na Příkopech stály fronty ve čtyřstupu a na jeho výstavu nahore nad Prahou, dole i na půdě Staroměstské radnice se vyšplhalo 140 000 diváků!

Byla to popularita tak nebetyčná, že se v dnešní době pro ni u nás – a v humorném žánru – jen těžko hledá nějaké srovnání. Po všeobecně populárních karikaturistech Ladovi a Nepraktovi se jednomu z níže podepsaných autorů přihodilo, že ještě za minulého režimu označil Vladimíra Renčina za umělce vskutku národního. Byla to narážka na to, komu se této oficiální pocty u nás dostávalo, aniž by šlo o umělce tak známé či úspěšné.

V jeho tvorbě se velmi šťastně spojily dvě celkem zvláštní vlastnosti: jeho hrdinové byli

jak otrhaní a chudí, tak současně vzdělaní a vtipní komentátoři chodu tohoto světa. Oblíbili si je – a tím i laskavý a přítom ironický hu-

mor autora – jak lidi z tzv. hospodských vrstev, tak také intelektuálové nejen z pražských kaváren.

CÍLEM DNEŠNÍHO ROZHOVORU BUDE PŘESVĚDČIT LIDI, ŽE NEJSTE IDIOT, JAK SE OBECNĚ SOUDÍ. NO TĚDA BUDE FUŠKA!